

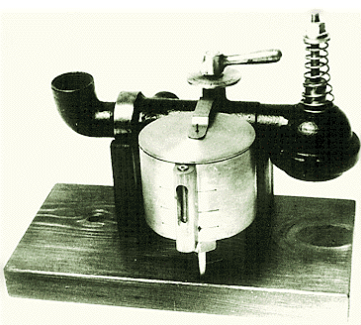
CSONKA JÁNOS

1852. január 22-én született Csonka János feltaláló és gépészmérnök, a karburátor egyik kifejlesztője.

Csonka János apja, Tsonka Vince neves gépépítő kovácsmester volt Szegeden. Már kislányként nagy érdeklődést mutatott az apja műhelyében folyó munkák iránt. Az iskolában a német nyelv mellett a latint is elsajátította, amely később a francia nyelv tanulásában is segítségére vált. A szakmai képesítés megszerzése érdekében 19 éves koráig apja műhelyében dolgozott, majd 1873-ban Budapestre költözött, ahol a Magyar Államvasutak fűtőházában vállalt munkát. A korábban megszerzett szakértelmére és nyelvtudására támaszkodva megvalósította régi álmát: külföldi tanulmányútra indult, műszaki ismereteit Bécs, Zürich, Párizs és London gyáraiban gyarapította.



Magyarországra visszatérve, 1877 februárjától a budapesti Műegyetem műhelyfőnöke lett. Az egyetemmel úgy állapodott meg, hogy 5-6 szakképzett munkást is alkalmaz saját költségére, cserében viszont szabadidejében a műhely gépeit saját céljaira is hasznosítja. A műhely felszereltsége erősen kifogásolható volt, ennek ellenére találmányok sora született meg itt: 1879-ben fejlesztette ki az első magyar gázmotort, a négyütemű, vízhűtéses, szelepesvezérlésű gép vezetékes világítógázzal működött. Emellett készített vegyes üzemű gáz- és petróleummotort és kettős üzemanyaggal dolgozó „dual-fuel” motort is.



1887-ben nemcsak megválasztották a Királyi Magyar Természettudományi Társulat rendes tagjává, de Mechwart András, a Ganz-gyár vezérigazgatója is felkérte, hogy a vállalat tulajdonába került külföldi motorokat tegye üzemképesé. Ekkor kezdett együtt dolgozni a gyár fiatal mérnökével, Bánki Donáttal, akivel aztán szoros barátságot kötött. Munkakapcsolatuk igen gyümölcsözőnek bizonyult, a Ganz-motorokat működésképesé tették, és közben számos közös szabadalmat jegyeztettek be, elsőként a gáz- és petróleumkalapácsot. Legjelentősebb találmányuk azonban a karburátor (porlasztó) volt, melyet több világkiállításon is bemutatottak. A porlasztó – amelyen már tűszabályozás, pillangószelep és féklevegő bevezetés is volt – egy régi problémát oldott meg, hatékonyan és biztonságosan juttatta be a benzingőzt a hengertérbe. A tökéletesített karburátort a benzinmotoros autóknál a hetvenes években szorította csak ki az elektronikus befecskendezés, de motorkerékpárokon még ma is gyakran használják.

Csonka János járműveket is tervezett. A Magyar Posta megrendelésére a Ganz-gyárban készült el az első Csonka-féle motoros tricikli, 1905 májusában pedig kigurult próbaútjára az első Csonka által tervezett magyar autó is a Műegyetem területéről. Ettől kezdve beszélhetünk magyar autógyártásról.

A konkurencia, a vezető gépgyárak nem nézték jó szemmel Csonka munkásságát, tiltakoztak ipari tevékenysége ellen, ezért 1912-ben felbontotta a Műegyetemmel kötött szerződését, motorterveit pedig a gyártás jogával együtt eladta három nagy gyárnak, a Röck István Gépgyárának, a Magyar Általános

Gépgyárnak, valamint a Magyar Waggon és Gépgyárnak.

Nyugdíjasként házában alagsorában egy kis gépműhelyt rendezett be saját maga által készített szerszámaival, eszközeivel. A fiai voltak az elsők, akik ebben a kis műhelyben dolgoztak. A gépműhely rohamosan fejlődött, kinőtte a kis alagsori helyiséget és 1938-ban már 300 főt számlált. Az 1941-ben felépült gyár Csonka János nevét viselve lett Csonka-gépgyár.



Nyugalomba vonulása után Csonka saját háza alagsorában gépműhelyt nyitott. Először csak fiaival dolgozott együtt, de a vállalkozás gyorsan fejlődött, a kis javítóműhely rövidesen áttért a motoralkatrészek és motorok gyártására. 1938-ban már háromszáz alkalmazottat foglalkoztattak. Utolsó szabadalmát 83 éves korában nyújtotta be Csonka János, aki 1939. október 27-én halt meg Budapesten. Ugyanebben az évben az üzem részvénytársasággá alakult, a Csonka János Gépgyára Rt. 1941-ben költözött új, modern gyárépületbe. Az államosítást követően a gyár nevét a hatóságok „Kismotor- és Gépgyár”-ra változtatták. Az egykori kis gépműhely helyén ma múzeum működik

Érdemeit Ordódy János így méltatta: „Az alföldi színmagyar őseitől, messze földön híres vízmalomépítő, vasműves apáitól átöröklött technikus érzékénél fogva idejében meglátta és felismerte mind a belsőégésű motor lényegét, fejlődőképességét és jövőbeli beláthatatlan nemzetgazdasági jelentőségét, mind pedig a gépműhelyi munka tökéletesítésének szükségességét. Ő volt az első, aki rajongó lelkével, szakmájának fanatikus szeretetével, minden erejének a legvégsőig való megfeszítésével dolgozott ezen a területen, és külföldi viszonylatokban is elvi jelentőségű újításokat hozott létre, és aki ezzel a munkájával a magyar felső technikai oktatás és a magyar gépipar szolgálatában fel sem becsülhető érdemeket szerzett.”

http://www.csonkamuzeum.hu/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=54&Itemid=141&limitstart=7

források:

<http://tudosnaptar.kfki.hu/historia/egyen.php?nanev=csonka>

<https://www.sztnh.gov.hu/hu/magyar-feltalalok-es-talalmanyaik/csonka-janos>

http://www.sasovits.hu/anyag/feltalal/csonka_j.htm

<http://www.csonkamuzeum.hu/>

<http://mult-kor.hu/cikk.php?id=8350>

http://mult-kor.hu/20120120_160_eve_szuletett_csonka_janos_a_karburator_feltalaloja



AGORA

TUDOMÁNYOS
ÉLMÉNYKÖZPONT
DEBRECEN